

PASŪTĪTĀJS:

SAULKRASTU NOVADA DOME

Reģ. Nr. LV 90000068680, Raiņa iela 8, Saulkrasti, Saulkrastu novads, LV-2160,
Tālrunis: + 371 67951250, Fakss: + 371 67951150, e – pasts: dome@saulkrasti.lv

IZPILDĪTĀJS:

SIA „FIBERGLASS”,

Reģ. Nr.: LV-40003019809, Jomas iela 1, Carnikava, Rīgas raj. LV-2163
Tālr. 29214588, e – pasts: edvins@fiberglass.lv

LĪGUMS:

Nr.5.2/Li 174

SAULKRASTU PILOTTERITORIJAS EKOSISTĒMU KVALITĀTES SAGLABĀŠANAS UN UZLABOŠANAS KONCEPTUĀLAIS IETVARŠ

PROJEKTS:

„Ekosistēmas apdraudējumu mazināšanas un atveseļošanas prototipa koncepcijas un prototipa elementu izstrāde Saulkrastu pilotteritorijā” projekta „LIFE Ecosystem Services” (LIFE13 ENV/LV/00839) ietvaros

III SĒJUMS

IETEIKUMI UN PRIEKŠLIKUMI
BIOĻOĢISKO VĒRTĪBU
SAGLABĀŠANAI

IZSTRĀDĀJA:

Vaskulāro augu, ķērpju, mežu un virsāju,
purvu, zālāju, jūras piekrastes biotopu eksperte: Inga Straupe

Saulkrastu Pilotteritorijas konceptuālais ietvars izstrādāts ar Eiropas Savienības LIFE+ programmas un Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu projekta LIFE13 ENV/LV/000839 „Ekosistēmu un to sniegto pakalpojumu novērtējuma pieejas pielietojums dabas daudzveidības aizsardzībā un pārvaldībā” (LIFE Ekosistēmu pakalpojumi/ LIFE Ecosystem Services) ietvaros.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Saulkrastu novada
pašvaldība

PROJEKTA SASTĀVS

- I SĒJUMS** SAULKRASTU PILOTTERITORIJAS ARHITEKTONISKI-TELPIKĀS
ATTĪSTĪBAS KONCEPCIJA
- II SĒJUMS** JŪRAS KRASTA PROCESU (EROZIJAS UN AKUMULĀCIJAS)
NOVĒRTĒJUMS.
KONCEPTUĀLĀS REKOMENDĀCIJAS EROZIJAS RISKA MAZINĀŠANAI
UN APSAIMNIEKOŠANAI
- III SĒJUMS** IETEIKUMI UN PRIEKŠLIKUMI BIOLOĢISKO VĒRTĪBU SAGLABĀŠANAI

III SĒJUMA SATURS

	Lpp. Nr.
Titullapa.....	1
Projekta sastāvs.....	2
III SĒJUMA saturs.....	3
Mežainas piejūras kāpas.....	4
leteikumi un priekšlikumi biotopa Mežainas piejūras kāpas bioloģisko vērtību saglabāšanai.....	7
Embrionālās kāpas un priekškāpas.....	9
leteikumi un priekšlikumi biotopu Embrionālo kāpu un priekškāpu bioloģisko vērtību saglabāšanai.....	10
Pielikumi.....	14

1. *pielikums*. Sertificēta sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinums Nr. SE120-2015/12

2. *pielikums*. Sertificēta sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta inventarizācijas pārskata tabula

3. *pielikums*. Pilotteritorijas biotopu kartējums, M1:5000

Mežainas piejūras kāpas

Lielāko platību no visas teritorijas aizņem Eiropas Savienības aizsargājamais biotops *Mežainas piejūras kāpas* (kods 2180), kas atbilst Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam 1.8. *Mežainas piejūras kāpas* (Ministru kabineta 2000. gada 5. decembra noteikumu Nr. 421 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu" pielikuma 1.8. punkts), kas veidojušās uz augstām piejūras kāpām un atšķiras pēc kvalitātes (vidēja līdz laba). Mežaudžu vecums pēc mežaudžu taksācijas datiem ir ~ 90-190 gadi (1., 2., 3. attēls). Vietām platībā sastopami arī kāpu ieplaku fragmenti, kuros dominē lapukoki un krūmi: šāds augājs būtiski papildina un dažādo piekrastes ainavu, kā arī ir būtiski nozīmīgs dažādu organismu grupu daudzveidībai (4. attēls).

Audzēs sastopamas lēni augošas, bioloģiski vecas priedes, ar sausiem, resniem zariem vainagos. Atmirusī koksne (sausokņu un kritalu veidā) konstatēta tikai atsevišķās vietās (5. un 6. attēls).

Vairākos nogabalos biotopā (poligoni 15SE120_256, 15SE120_257 un 15SE120_259) konstatēta biotopa 2180 *Mežainas piejūras kāpas* pārklāšanās ar Eiropas Savienības aizsargājamo biotopu 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* (priežu sveķotājkoksngrauža *Notharina punctata* darbības pēdas uz atsevišķām priedēm; skat. biotopu ekspertes S. Elksnes atzinumu 1. un 2. pielikumā).

Visā teritorijā konstatēta antropogēnā ietekme (nobradāšana, celmi, atkritumi, introducēto augu sugas – dārzeņbēgļi, agresīvas svešzemju sugas - vārpainās korintes *Amelanchier spicata* klātbūtne). Daļā no poligoniem var novērot gan sadzīves, gan dārza atkritumus (komposts) no tuvējām mājām (7. attēls), bet vietām sastopamas apstādījumu augu sugas. Šāda rīcība atstāj ilgstošu ietekmi uz biotopu, jo komposta atkritumu novietošanas vietās augsne bagātinās ar barības vielām, kas veicina biotopa eutrofikāciju un paātrina dabisko sukcesiju, kā rezultātā sākās biotopa aizaugšana ar krūmiem. Visā biotopa aizņemtajā teritorijā konstatēta agresīvās svešzemju sugas vārpainās korintes *Amelanchier spicata* klātbūtne. Vietām izveidoti kalnu priedes *Pinus mugo* stādījumi (8. att.).

Labvēlīgu stāvokli mežainām piejūras kāpām nodrošina nepārveidots un daudzveidīgs reljefs (bez apbūves). Kopumā te ir ļoti nabadzīgi augšanas apstākļi: sausa smilts augsne ar maz barības vielām. Nabadzīgās augtenes saglabāšanu nodrošina periodiska smilts pārpūšana. Tomēr biotopa ilgstošai pastāvēšanai nepieciešami dažādi dabiski traucējumi, kas raksturīgi skujkoku mežiem (piemēram, meža ugunsgrēki, vētras). Reljefa stāvākās nogāzēs traucējumus rada arī ūdens erozija, noskalojot augsnes virskārtu. Dabisko traucējumu rezultātā veidojas atmirusī koksne dažādos veidos (sausokņi, kritalas) un dažādās sadalīšanās pakāpēs, kas raksturotajā objektā iztrūkst. Kopumā dažādu faktoru ietekmē mežaudzēs veidojas atsegti smilts laukumi (9. un 10. attēls). Iespējams, ka nākotnē te var attīstīties kāpu augu pioniersabiedrības (ar iesirmo kāpsmildzeni *Corynephorus canescens*, kalnu norgalvīti *Jasione montana*, kadiķu dzegužlinu *Polytrichum juniperinum* un mataino dzegužlinu *Polytrichum piliferum*). Vecākās priežu audzēs notiek dabisks pašizretināšanās process, kā rezultātā veidojas atvērumi vainaga klājā, un tajos sastopamas arī paaugas grupas, kas nodrošina dažādvecuma audzes veidošanos un audzes nepārtrauktību jeb kontinuitāti (11. un 12. attēls). Tomēr šis process ir ļoti lēns, un koku nomaiņa notiek ļoti ilgā laika periodā. Jāatzīmē, ka dabiskus traucējumus daļēji aizstāj arī antropogēni traucējumi – nostaigāšana (13. un 14. attēls).

1.un 2. att. Biotops *Mežainas piejūras kāpas*

3.att. *Mežainas piejūras kāpas* 4.att. Kāpu ieplaka ar lapukokiem

5.att. Sausoknis

6. att. Kritala

7.att. Sadržīves atkritumi un komposts

8.att. Kalnu priedes jaunie stādījumi

9. un 10. att. Atsegti smilts laukumi biotopā (ar nobirām un bez tām)

11. un 12. att. Parastās priedes paaugas grupas uz nogāzēm

13. un 14. att. Antropogēnā ietekme uz biotopu - nostaiģāšana

15. att. Vēsturiskā "laivu" taka uz jūru

16. att. Taku tīkls

Ieteikumi un priekšlikumi biotopa *Mežainas piejūras kāpas* bioloģisko vērtību saglabāšanai

1. Mežainu piejūras kāpu apdraudošie faktori saistīti galvenokārt ar cilvēka darbību: visbūtiskāko negatīvu ietekmi rada rekreācija (veicina arī vides eitrofikāciju, kā rezultātā būtiski mainās augu sabiedrību struktūra un floristiskais sastāvs, kas ietekmē arī ainavu);
2. lai saglabātu īpaši aizsargājamo biotopu *Mežainas piejūras kāpas* un nodrošinātu tam labvēlīgas aizsardzības statusu, nepieciešams saglabāt reljefu un biotopu kā vienotu kompleksu pašreizējā platībā (17. un 18.attēls);
3. nav pieļaujama reljefa tieša ietekmēšana (norakšana, izlīdzināšana, uzbēršana, smilts ieguve);
4. mežainām piejūras kāpām nepieciešams dabiskais traucējums – periodiska smilts pārpūšana, kas nodrošina un saglabā ar barības vielām nabadzīgu biotopu (17.att.);
5. bioloģiskās daudzveidības palielināšanai ieteicams visā biotopa teritorijā izvietot dažādu dimensiju sausus priežu stumbrus (ieteicamais diametrs – sākot no 25 cm) kritalu veidā (sākotnēji ne vairāk kā 3-4 uz 1 ha), turklāt to papildināšana jāveic ik pa 5-10 gadiem, lai nodrošinātu kritalu dažādu sadalīšanās stadiju klātbūtni biotopā. Sausie koki iegūstami saimnieciskos mežos (piemēram, novācot bīstamos kokus ceļmalās, kailcirtēs pēc traucējumiem – vējgāzēm un ugunsgrēkiem). Izvietotās kritalas kalpos arī kā aizsargbarjeras apmeklētāju neorganizētai plūsmai vai tās ierobežošanai mežaudzē;
6. lai veicinātu bioloģisko daudzveidību nākotnē, izvērtējama visu bioloģiski vecāko un lielāko dimensiju priežu (sākot no 30 cm diametrā) apsaimniekošanas nepieciešamība, piemēram, krūmu izciršana to tuvumā – stumbru atgaisošana (īpaši agresīvās svešzemju sugas - vārpainās korintes *Amelanchier spicata* ierobežošana), kas saskaņojama ar biotopu ekspertu (grupa: bezmugurkaulnieki - kukaiņi);
7. lai saglabātu biotopa bioloģiskās un ekoloģiskās vērtības, svarīgi kontrolēt antropogēno slodzi, veidojot piemērotu un atbilstoši aprīkotu taku infrastruktūru, tādējādi novēršot iespējamus draudus un mazinot ietekmi uz biotopu. Ieteicams plānot infrastruktūru pa jau esošām maģistrālām takām, izmantojot dabiskus materiālus – neimprignētu koku un koksnes atlieku maisījumu (mulča, šķelda, skujuas);
8. taku infrastruktūras izvietojums plānojams tā, lai tās iekļautos dabiskajā ainavā. Koku izciršana biotopā nav pieļaujama, izņemot 6. un 16. p. noteikto darbību veikšanai;
9. tā kā dabiskā zemsedze esošo taku tīklā jau ir daļēji degradēta vai pat vietām ruderalizēta, tāpēc nepieciešama un plānojama laipu, celiņu, platformu, kāpņu izbūve ar norobežojošām margām, izmantojot vieglas un vienkāršas konstrukcijas (nepieciešamības gadījumā demontējamas), lai ierobežotu un novirzītu apmeklētāju plūsmu, tādējādi mazinot ietekmi uz biotopu. **Labiekārtojuma izveidei katrā vietā nepieciešams detalizēts plānojums un atsevišķs izvērtējums** (saskaņots ar biotopu ekspertu);
10. vietās, kur *Saulrieta takai* pievienojas noejas no šķērsielām pa pašvaldībai piederošam zemēm, veidojami savienojumi ar pludmali (19.att.);
11. saglabājamās vēsturiskās pieejas pludmalei (t.s. "laivu" takas) (konsultācija ar biotopu grupas: meži un virsāji, purvi, zālāji, stāvoši saldūdeņi, tekoši saldūdeņi, jūras piekraste, iesāļūdeņi un sugu grupas: vaskulārie augi eksperti Brigitu Laimi, 05.05.2016.) (15.att.);
12. atpūtas vietas un vides objekti plānojami labiekārtotos laukumos taku malās (20.att.);
13. informatīvās zīmes izvietojamas taku krustpunktos, norādot atrašanās vietu un attālumus līdz tuvākiem objektiem;
14. vietās, kur nepieciešami norobežojumi vai aizsargbarjeras, izmantojamas priežu kritalas, ierakti koka stabiņi u.tml.;

15. ik pēc 5 gadiem veicams monitorings par labiekārtotās infrastruktūras ietekmi uz biotopa kvalitāti un stāvokli. Pēc saskaņojuma ar biotopu ekspertu atsevišķās vietās pieļaujama parastās priedes stādīšana nelielu grupu veidā atvērumos vainaga klājā vecākajās audzēs, ja dabiski nav veidojusies dažādvecuma audze un līdz ar to - apdraudēta biotopa nepārtrauktība jeb kontinuitāte;
16. lai neizmainītu dabisko augu sugu sastāvu un nepazeminātu biotopa kvalitāti, nav pieļaujama svešzemju sugu stādīšana un zālāju veidošana biotopa platībā. Platībā izcērtamas un izvācamas arī kalnu priedes un citas svešzemju sugas (piemēram, ceriņi) kā mežainām piejūras kāpām neraksturīgas un nevēlamas sugas. Ja izciršanas gadījumā pastāv tiešs apdraudējums biotopam, ieteicama kalnu priežu apgriešana līdz 1 m augstumam. Šādi apsaimniekotās vietās situācijas novērtējumam nepieciešams monitorings ik pa 5 gadiem;
17. teritorijas piegružošanas draudu mazināšanai iekārtojami speciāli atkritumu konteineri. No biotopa izvācamī visi esošie sadzīves un dārza atkritumi (komposts), kas veicina augsnes eitrofikāciju un attiecīgi – augu sabiedrību nomaiņu mežainās piejūras kāpās;
18. labiekārtojums - palīgbūves, piemēram, informācijas centrs, tualetes utml. – ierīkojamas, izmantojot jau esošo ēku ārpus meža biotopa.

17. un 18. att. Baltā kāpa

19.att. Saulrieta takas noeja

20.att. Esošs labiekārtots atpūtas laukums

Embrionālās kāpas un priekškāpas

Rīgas jūras līča krasta posmā Inčupe-Pēterupe sastopami ļoti dinamiski biotopi – embrionālās kāpas, kas ir pirmējo kāpu stadija, veidojoties viļņainai smilts virsmai pludmales augšējā daļā un priekškāpas, kur notiek aktīva smilšu pārpūšana un uzkrāšanās (21. un 22.attēls). Smilts pārvietošanos uz akumulācijas zonām nosaka jūras vējš un zemūdens nogāzē esošie sanešu apjomi. Minētās kāpas raksturo skrajš augājs, kur starp augiem ir brīvi smilts laukumi.

Visbūtiskāk minētos biotopus apdraud pārmērīga rekreācijas slodze. Atpūtnieki pārvietojas pāri kāpām, noplicinot tās un veicinot augāja, kas nosaka un nodrošina kāpu pastāvēšanu, samazināšanos (23.attēls). Tādējādi notiek smilšu pārpūšana tālāk iekšzemē vai dabiska kāpu veidošanās notiek ļoti lēni vai nenotiek nemaz.

Pēterupes krastā sastopamas krokainās rozes *Rosa rugosa* audzes, kas agrāk stādītas priekškāpu nostiprināšanai (24.attēls).

Embrionālo kāpu un priekškāpu aizsardzībā vissvarīgākais ir nodrošināt neiejaukšanos dabiskajās norisēs, jo minēto biotopu veidošanās un attīstība ir ļoti lēna un atkarīga no netraucētas jūras krasta zonas pastāvošiem ģeoloģiskiem procesiem.

Viena no metodēm, ko izmanto kāpu aizsardzībai un atjaunošanai, ir zarsedzes metode (pielietota Latvijā smiltāju un ceļojošu kāpu nostiprināšanai): šāda veida kāpu pārklājumi ar zariem nodrošina tās pret nostaigāšanu un veicina smilšu akumulāciju (novērš smilšu izpūšanu), bet tie ir vizuāli nepievilcīgi (17.attēls).

Eiropas Savienības aizsargājamais biotops 2110 *Embrionālās kāpas*

Eiropas Savienības aizsargājamais biotops 2110 *Embrionālās kāpas* konstatēts objekta nelielā pludmales daļā. Šī biotopa pastāvēšana atkarīga no dabiskiem apstākļiem- smilšu pārpūšanas, akumulēšanās un noskalošanās. Atsevišķos gados biotops var izzust vai arī var paplašināties tā aizņemtā teritorija. Apsekotajā teritorijā konstatēts šī biotopa pirmais variants ar skraju veģētāciju, nelieliem smilšu pauguriņiem, un veģētācijas segumu tajā galvenokārt veido biezlapainā sālsvirza *Honckenya peploides* (skat. biotopu ekspertes S.Elksnes atzinumu).

Eiropas Savienības aizsargājamais biotops 2120 *Priekškāpas*

Gandrīz visā objekta teritorijā (vidēji - 6 līdz 8 m platumā) konstatēts Eiropas Savienības aizsargājamais biotops 2120 *Priekškāpas*, ko veido viens vai vairāki nelieli kāpu vaļņi, kas apauguši ar smiltāju kāpukviesi *Leymus arenarius* un smiltāju kāpuniedri *Ammophila arenaria*. Vietām priekškāpas nostabilizējušās un pakāpeniski apaug ar kārkliem *Salix sp.* (skat. biotopu ekspertes S.Elksnes atzinumu).

Krasta posms Inčupe-Pēterupe

(vides eksperta, Dr.geol. J.Lapinska atzinums, skat. II sēj.)

Pētāmās teritorijas krastam raksturīga nosacīta stabilitāte (25 gadu atskatā), izņēmums ir Inčupes (25. un 26.attēls) ietekas vieta. Krasta erozija vētrās skar galvenokārt priekškāpas un embrionālās kāpas, bet pamatkrasta noskalošana notiek ļoti reti. Tomēr jaunu priekškāpu veidošanās notiek ļoti lēni, un to apjoms ir salīdzinoši neliels. Tā kā krasta zemūdens nogāzē ir smalkgraudaini saneši, tāpēc teritorijai pastāvīgi ir raksturīga vidēji plata un augsta smilšaina pludmale.

Atbilstoši Latvijas krastu iedalījumam pēc vētras viļņu izraisītas erozijas riska pakāpes, Saulkrastu dienvidu daļas posms pieder pie relatīvi drošo krastu grupas – pamatkrasta erozija ir iespējama tikai epizodiski, bet noskatot materiāla atgriešanās krasta nogāzes augšējā daļā (atjaunošanās) notiek, tikai ļoti lēni. Tomēr tiešā Inčupes grīvas tuvumā erozijas risks ir augsts: pēdējo 10-15 gadu laikā ir notikusi grīvas pārvietošanās par 100-150 m uz ziemeļiem, erodējot arī Rīgas līča senkrasta nogāzi - Saulkrastu balto kāpu labajā (ZA) krastā (17. un 18.attēls).

Sanešu akumulācija krasta nogāzes virsūdens daļā starpvētru periodos notiek lēni, sasniedzot 1-2 m³/m gadā teritorijas dienvidu daļā un attiecīgi - 0,5-1 m³/m gadā - tās ziemeļu daļā. Raksturotā vājā eolā akumulācija nosaka to, ka pludmales reljefā nav izteikts priekškāpas valnis, un tā vietā veidojas lēzena akumulācijas terase, virs kuras periodiski izveidojas embrionālās kāpas un ļoti zemas priekškāpas.

Inčupes-Pēterupes (27. un 28.attēls) posma vidus un ziemeļu daļā krasta nogāzes ilggadīgās izmaiņas ir bijušas vēl vājākas. Priekškāpa vispār neveido valni, tā vietā pludmale pakāpeniski pāriet veco un augsto senkāpu reljefā – neveidojas dabiskie vētras postījumu „amortizatori”. Pārejas joslā starp pludmali un senkāpu periodiski izveidojas apstākļi, kuros var ieviesties embrionālajai kāpai un priekškāpai raksturīgās augu sabiedrības, bet sakarā ar intensīvo nostaigāšanu dabiska kāpas veidošanās ir ļoti apgrūtināta. Neskatoties uz relatīvās stabilitātes periodu, krasta atkāpšanās risks teritorijā pastāv.

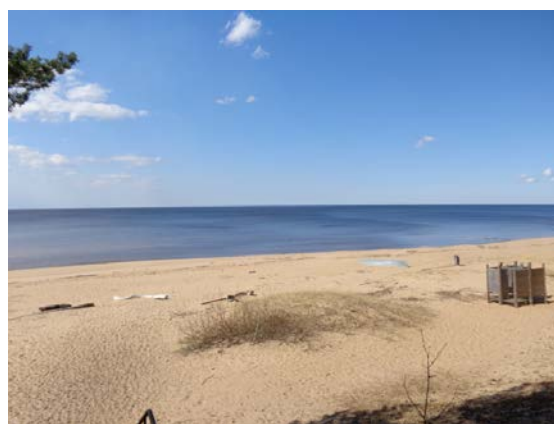
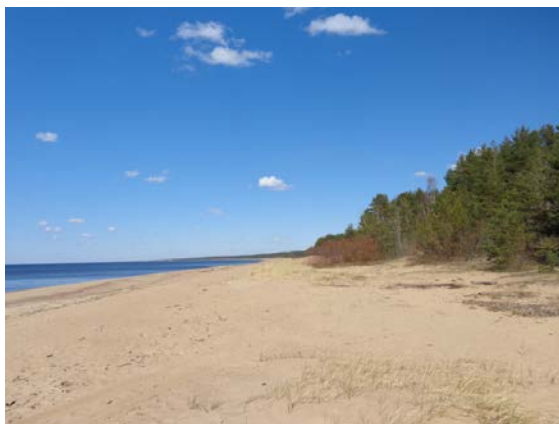
Ieteikumi un priekšlikumi

biotopu **Embrionālo kāpu un priekškāpu bioloģisko vērtību saglabāšanai**

(pamatojums - vides eksperta, Dr. geol. J.Lapinska un
biotopu ekspertes S.Elksnes atzinums)

1. Nepieciešama embrionālo kāpu un priekškāpu pasargāšana no nostaigāšanas;
2. nav pieļaujama jaunu kārkļu joslu ierīkošana teritorijā, jo tā mazina piekrastes ainavisko vērtību, veicina eutrofikāciju un aizsēršanu ar piekrastei neraksturīgām, arī agresīvām svešzemju augu sugām;
3. nepieciešams izcirst krokainās rozes *Rosa rugosa* audzes pie Pēterupes, izrokot arī sakņu sistēmas. Nepieciešams monitorings apsaimniekotās vietas stāvokļa novērtējumam ik pa 5 gadiem;
4. embrionālo kāpu atjaunošanai krasta Inčupes-Pabažu posmā vēlams izmantot kāpu graudzāļu stādījumus – smiltāju kāpukviesi (*Leymus arenarius*) un smiltāju kāpuniedri (*Ammophila arenaria*). Stādījumu ierīkošanu ieteicams veikt septembrī-oktobra pirmajā pusē vai aprīlī-maijā (kāpu graudzāles jāsāda 2-4 rindās ar aptuveni 0,3-0,4 m attālumu starp rindām) (29.attēls);
5. lai veidotos priekškāpas (eolās akumulācijas veicināšanai) īsākā laika periodā (dabiski – 5-10 gados), nepieciešams veidot zemas, vieglas sētiņas un žodziņus (gatavoti no nedzīviem zariem un klūgām) (29., 30. un 31. attēls), kas aiztur smiltis un nodrošina jaunierīkotos stādījumus pret nostaigāšanu. Vēlamais sētiņu augstums ir 0,5-0,7 m, tās izvietojamas vienā līdz divās rindās, iedzenot stabiņus smiltīs līdz 0,6-0,8 m dziļumam. Stabu starpas aizpildāmas ar kārkļu zariem no piekrastē esošajiem vecajiem kārkļiem, kurus ir ieteicams regulāri atjaunojoši apzāgēt līdz 0,5-1,0 m augstumam;
6. veidojams labiekārtojums (dēļu laipas) atpūtnieku plūsmas koncentrēšanai, norobežojot tās ar stādījumiem vai vides objektiem, kas iekļaujas ainavā. Pie galvenajām noejām uz pludmali un jūru vēlams ierīkot arī krastam paralēlas gājēju dēļu laipas, tā ierobežojot stihisku cilvēku pārvietošanos visā pludmales augšējā daļā – embrionālo kāpu un

- priekškāpu platībā. Par norobežojošām barjerām ieteicams izmantot arī koku stumbrus (atmirušo koksni), kas izskalota jūras krastā vai ieskalota upēs (32.attēls);
7. lai saglabātu esošo kāpu reljefu, ieteicams ierīkot tiltveida koka laipas, kas neietekmē dabiska reljefa veidošanos.

21.un 22.att. Krasta posma *Inčupe-Pēterupe* pludmale, embrionālās kāpas un priekškāpas

23.att. Antropogēni ietekmētas priekškāpas

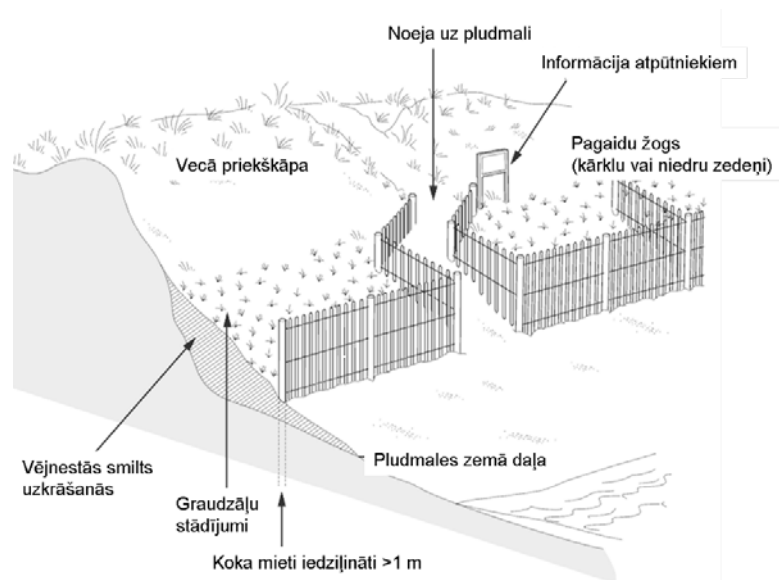
24.att. Krokainās rozēs audzes priekškāpās

25.un 26.att. Inčupes krasti

27.un 28.att. Pēterupes krasti

29.att. Pagaidu sētiņu ierīkošana atpūtnieku plūsmas regulēšanai kombinācijā ar kāpu graudzāju stādījumiem (J. Lapinskis)

30.un 31.att. Nedzīvu zaru un klūgu sētiņas kāpu nostiprināšanai un smilšu akumulācijai

32. att. Inčupes krastā izskalotie koku stumbri – kāpu dabiskas aizsargbarjeras

Sagatavoja:

Sertificēta vaskulāro augu, ķērpju, mežu un virsāju, purvu, zālāju, jūras piekrastes biotopu eksperte Inga Straupe, Dabas aizsardzības pārvaldes izsniegts sertifikāts Nr.022, sertifikāts derīgs no 15.07.2010. līdz 14.07.2018., biotopu grupa: tekoši saldūdeņi (derīgs no 24.02.2016. līdz 23.02.2019.)

02.05.2016.

PIELIKUMI

SERTIFICĒTA SUGU UN BIOTOPU AIZSARDZĪBAS JOMAS EKSPERTA ATZINUMS NR. SE120-2015/12
APSEKOTĀ TERITORIJA: LIFE+ PROJEKTA „ĒKOSISTĒMU UN TO SNIEGTO PAKALPOJUMU NOVĒRTĒJUMA PIEEJAS
PIELIETOJUMS DABAS DAUDZVEIDĪBAS AIZSARDZĪBĀ UN PĀRVALDĪBĀ (LIFE ECOSYSTEM SERVICES,
LIFE13ENV/LV/000839) PILOTTERITORIJA SAULKRASTOS

Atzinuma adresāts: Dabas aizsardzības pārvalde, Baznīcas iela 7, Sigulda

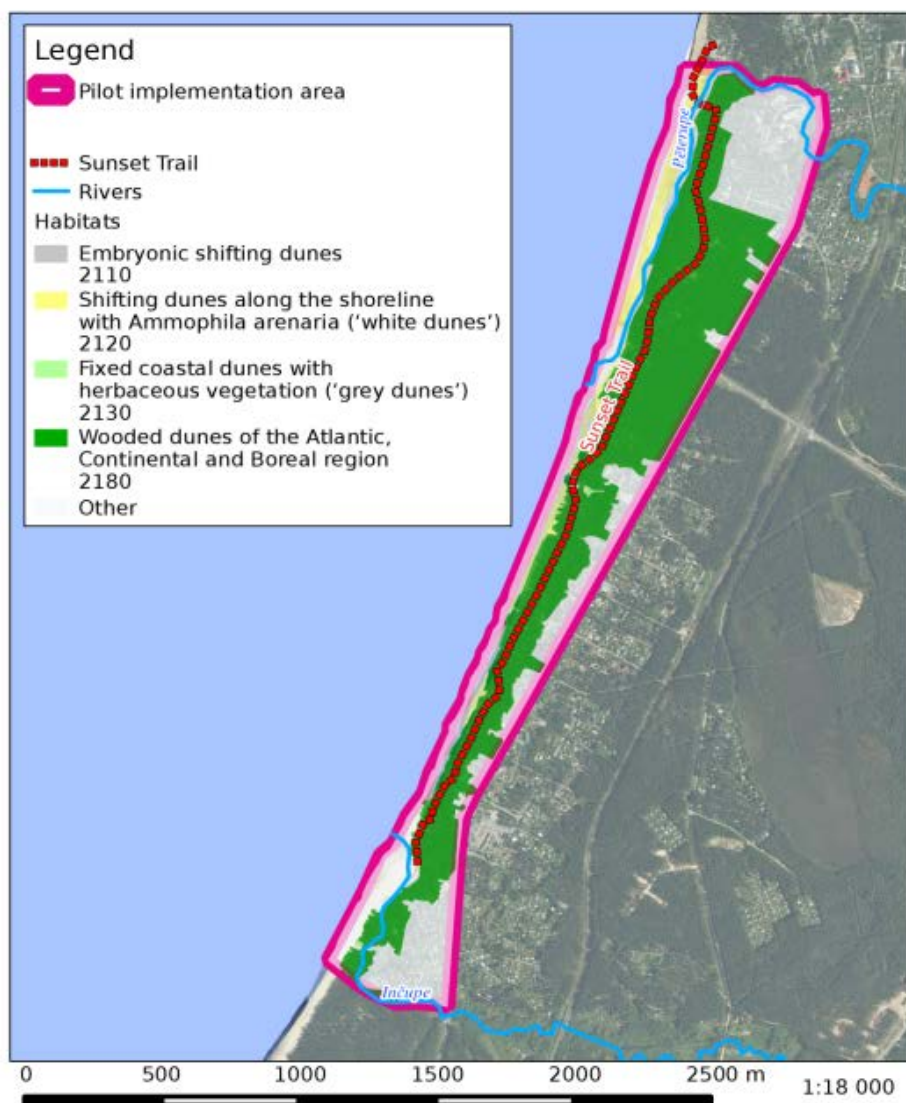
Biotopu grupa: jūras piekraste, meži

Apsekošanas datums: 26.09.2015.

Atzinuma sniegšanas mērķis: Bioloģiskās daudzveidības novērtēšana projekta „LIFE Ecosystem Services (LIFE13ENV/LV/000839) pilotteritorijās (Līgums Nr.1.17.16.2/10/2015-P)

Izpētes metode: biotopus raksturojošu pazīmju konstatēšana zig-zag veida transektēs pa visu apsekoto teritoriju atbilstoši kritērijiem, kas norādīti „Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata” (skat. 1.punktu izmantotās literatūras sarakstā), „Biotopu inventarizācijas un kartēšanas metodikai” un aizpildot ES nozīmes biotopu kartēšanas un monitoringa anketas (turpmāk – anketa), kā arī novērtējot mežaudžu atbilstību potenciāli dabiska meža biotopa (turpmāk – PDMB) vai dabiska meža biotopa (turpmāk – DMB) statusam.

Pētāmās teritorijas vispārējs apraksts

1.attēls. Apsekotā teritorija

Kopējā apsekotā teritorija aizņem 130 ha lielu platību, tā atrodas Saulkrastu pilsētas teritorijā, Baltijas jūras Rīgas jūras līča piekrastē no jūras līdz apbūves teritorijai.

Daļa no apsekotās teritorijas ietilpst īpaši aizsargājamā dabas teritorijā dabas parkā "Piejūra".

Apsekotajā teritorijā atrodas divu upju – Inčupes un Pēterupes ietekas jūrā.

Teritorija ilgstoši tiek izmantota atpūtai un tūrismam augstas ainaviskās vērtības dēļ. Teritorijā atrodas plaši zināms tūrisma objekts – Saulkrastu Baltā kāpa, kas izveidojusies piekrastes kāpas erozijas ietekmē. Baltā kāpa atrodas Inčupes krastā.

Laikā no 2002.līdz 2005.gadam teritorijā LIFE programmas finansēta projekta "Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā" ietvaros tika veikts gan biotopu kartējums apsekotajai teritorijai, gan dažādu labiekārtojuma infrastruktūras objektu izveidošana. Projekta ietvaros un īstenošanas laikā tika veikts monitorings apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes novērtēšanai. Taču projektam beidzoties, monitorings nav turpināts.

2.attēls. Labiekārtota atpūtas infrastruktūra biotopā 2180 Mežainas piejūras kāpas.

Apsekotās teritorijas lielāko daļu aizņem aizsargājami biotopi, aptuveni 30 % no teritorijas veido apbūvētas teritorijas vai ruderālas vietas, vidēji 10% teritorijas aizņem smilšainas pludmales.

Īss piegulošās teritorijas apraksts

Apsekotajai teritorijai rietumu pusē piekļaujas Baltijas jūras Rīgas jūras līcis. Austrumu daļā apsekotā teritorijas robežojas ar Saulkrastu pilsētas ielām (vienu no galvenajām Saulkrastu ielām – Rīgas ielu) un apbūves teritorijām, kurās dabiski saglabājušies biotopi nav sastopami. Uz gan uz ziemeļiem, gan dienvidiem ar upēm atdalītā teritorijā turpinās līdzīga piekrastes ainava ar smilšainām, pludmalēm, kāpām un mežainajām kāpām.

Konstatētie Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi

2180 Mežainas piejūras kāpas

Lielāko platību no visas apsekotās teritorijas aizņem Eiropas Savienības aizsargājamais biotops 2180 Mežainas piejūras kāpas, kas atbilst Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam 1.8. Mežainas piejūras kāpas (Ministru kabineta 2000.gada 5.decembra noteikumu Nr.421 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu" pielikuma 1.8.punkts). Tā kā apsekotajā teritorijā biotops aizņem plašu teritoriju, tad tas atšķiras pēc kvalitātes, tā variē no vidējas līdz labai, tādēļ visa biotopa aizņemtā platība kartējot sadalīta atsevišķos poligonos, kuriem katram aizpildīta atsevišķa anketa.

Mežainas piejūras kāpas apsekotajā teritorijā veidojušās uz augstām piejūras kāpām. Mežaudzes vecums atbilstoši mežaudžu plāniem ir 90-190 gadi.

3.attēls. Mežainas piejūras kāpas.

Kopumā biotopa aizņemtajā teritorijā esošajās mežaudzēs novērojams būtisks mirušās koksnes trūkums – tiek izvākti visi sausie un kritušie koki, tādējādi samazinot bioloģisko daudzveidību visā biotopā. Nelielā daudzumā vērojama arī koku izciršana – konstatēti dažāda vecuma celmi, gan svaigi zāgēti, gan arī jau sadalīšanās stadijās esoši.

Atsevišķos izdalītajos biotopa poligonos (15SE120_256, 15SE120_257, 15SE120_259) konstatēta mežaudzes atbilstība dabiska meža biotopa statusam, tad šajos poligonos biotops 2180 Mežainas piejūras kāpas pārklājas ar Eiropas Savienībā aizsargājamu biotopu 9010* Veci vai dabiski boreāli meži. Galvenā pazīme šī biotopa izdalīšanai ir dabā konstatētās priežu sveķotājkoksngrauža *Notharina punctata* darbības pēdas uz atsevišķām priedēm.

4.attēls. Priežu sveķotājkoksngrauža darbības pēdas uz priedes.

Visā biotopa aizņemtajā teritorijā vērojama antropogēnā ietekme, daļā no poligoniem var novērot gan sadzīves atkritumus, gan arī faktu, ka iepriekšējā termiņā biotopā novietoti komposta atkritumi no tuvējām mājām, jo vietām izteikti sastopamas apstādījumu augu sugas. Šāda rīcība atstāj ilgstošu ietekmi uz biotopu, jo komposta atkritumu novietošanas vietās augsne bagātinās ar barības vielām, kas veicina biotopa eitrofikāciju un paātrina dabisko sukcesiju, kas var rezultēties ar aizaugšanu ar krūmiem. Tāpat visā biotopa aizņemtajā teritorijā konstatēta invazīvās sugas vārpainās korintes *Amelanchier spicata* klātbūtne.

2110 Embrionālās kāpas

Eiropas Savienības aizsargājamais biotops 2110 Embrionālās kāpas konstatēts nelīlīlā pludmales daļā. Šī biotopa pastāvēšana atkarīga no dabiskajiem apstākļiem- smilšu pārpūšanas, akumulēšanās un noskalošanās ietekmē. Atsevišķos gados biotops var izzust vai arī paplašināties tā aizņemtā teritorija.

Apsēkotajā teritorijā konstatēts šī biotopa pirmais variants ar skraju veģētāciju, nelieliem smilšu pauguriņiem un veģētācijas segumu tajā galvenokārt viedo pelcīšu honkēnija *Honcenia peploides*.

2120 Priekškāpas

Gandrīz visā apsekotajā teritorijā vidēji 6 līdz 8 m platumā konstatēts Eiropas Savienības aizsargājamais biotops 2120 Priekškāpas, ko veido viens vai bairāki nelieli kāpu vaļņi, kas apauguši ar smiltāju kāpukviesi *Leymus arenaria* un smiltāju kāpuniedri *Ammophila arenaria*.

Vietām priekškāpas nostabilizējušās un pakāpeniski apaug ar kārkliem.

5.attēls. Embrionālās kāpas un priekškāpas pludmalē.

Konstatēts īpaši aizsargājamās sugas

Apsēkotajā teritorijā konstatētas vienas īpaši aizsargājamās sugas (Ministru kabineta 2000.gada 14.novembra noteikumu Nr.396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 1.pielikuma 5.99.punkts) priežu sveķotājkoksngrauža *Notharina punctata* darbības pēdas šādās koordinātēs: X523866 Y344074; X524011 Y344449; X524513 Y345531.

Citas īpaši aizsargājamās sugas apsekošanas laikā nav konstatētas.

Citas apsektās teritorijas bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgas vērtības
Nav konstatētas.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Visā biotopa 2180 Mežainas piejūras kāpas aizņemtajā teritorijā nepieciešams veikt vārpainās korintes *Amelanchier spicata* iznīcināšanu, to vēlams veikt ne tikai nocērtot krūmus, bet arī izraujot to saknes, lai novērstu krūmu ataugšanu ar atvasēm.

2. Veicot teritorijas labiekārtošanu atpūtas nolūkā, ieteicams plānot izveidojamās infrastruktūras un objektu izvietojumu pa jau esošām takām. Infrastruktūras objektu izveidošanai izmantojami dabiski materiāli. Nav pieļaujama koku izciršana plānotās labiekārtojuma infrastruktūras izvietojuma vietās. Tās izvietojums plānojams tā, lai iekļautos dabiskajā ainavā.

3. Kā bioloģiskās daudzveidības palielināšanas pasākums ieteicams visā teritorijā izvietot sausus priežu stumbrus (sākotnēji ne vairāk kā 3-4 uz 1 ha). Vēlams lai tie ir dažādu dimensiju. Katru gadu var papildināt teritoriju ar jaunām priežu kritālām, lai vēlāk veidotos dažādu sadalīšanās stadiju kritālas. Šos izvietotos priežu stumbrus var izvietot arī vietās, kur vēlas ierobežot apmeklētāju plūsmu, tādējādi tie kalpos ne tikai kā bioloģisko daudzveidību palielinoša struktūra, bet arī dabiski iekļausies ainavā un radīs šķēršļus nekontrolētai apmeklētāju plūsmai.

4. Embrionālo kāpu aizsardzībai speciāli apsaimniekošanas pasākumi nav nepieciešami, taču nav pieļaujams, ka embrionālās kāpas tiek iznīcinātas veidojot plašāku pludmali. Jāņem vērā, ka dažādu dabisku apstākļu (vētras, smilšu pārpūšana) dēļ, embrionālās kāpas novietojums teritorijā var mainīties – dažos gados tās var vispār neizveidoties.

5. Priekškāpu biotopa saglabāšanai galvenais priekšnoteikums ir to pasargāšana no pārmērīgas izmīdīšanas, nav ieteicams tās apstādīt ar kārkliem vai citiem krūmiem stiprināšanas nolūkos.

Priekšlikumi turpmākam biotopu kvalitātes novērtēšanas monitoringam

1. Priekšlikumi monitoringam 2180 Mežainas piejūras kāpas.

Paraglaukumi ierīkojami divās nosacītās grupās – fona parauglaukumi un labiekārtošanas pasākumu novērtēšanas parauglaukumi.

Fona parauglaukumi jāierīko vietās, kurās netiks veikti nekādi pasākumi, turklāt tie jāierīko gan nosacīti antropogēni neietekmētās vietās, gan tādās vietās, kur vērojama antropogēnā iedarbība, piemēram, iemītu taku malās. Paraglaukumu skaits katrā no šīm grupām vismaz 30, tātad kopā fona parauglaukumiem jābūt 60. Paraglaukumu izvietojums jāparedz vienmērīgi pa visu teritoriju pēc nejaušības principa.

Labiekārtošanas pasākumu parauglaukumi ierīkojami tiešā jaunizveidoto infrastruktūras vai atpūtas objektu tuvumā.

Gan fona parauglaukumos, gan labiekārtojuma pasākumu parauglaukumos jānovērtē veģetācijas segums procentos, atklātas augsnes procentuāli aizņemtā parauglaukuma daļa. Tāpat jāvērtē nobiru slānis parauglaukumā – tā biezums, procentuālais segums, sugu sastāvs. Paraglaukumu lielums 2x2 m. Lai varētu fiksēt un salīdzināt izmaiņas nepieciešams fotografēt katru parauglaukumu vismaz no 2 tā malām.

2. Priekšlikumi monitoringam 2110 Embrionālajās kāpās un 2120 Priekškāpās.

Tā kā embrionālās kāpas un priekškāpas ir pakļautas ne tikai antropogēnajai ietekmei, bet arī atkarīgas no krasta noskalošanās procesiem, tad šo biotopu monitoringam nepieciešams ierīkot transektes virzienā no jūras krasta līdz vietai, kur sākas mežainās kāpas. Visā teritorijā būtu ieteicams ierīkot trīs šādas transektes, parauglaukumus izvietot gar transektes malu 5 m attālumā vienu no otra.

Ja arī šajos biotopos plānoti labiekārtošanas pasākumi, tad arī papildus iepriekš aprakstītajām transektēm, jāizveido parauglaukumi tiešā veikto pasākumu tuvumā. Arī šo parauglaukumu skaitam jābūt vienādam ar fona parauglaukumu skaitu (par fona parauglaukumiem var pieņemt arī iepriekš minētajās transektēs izvietotos parauglaukumus). Arī šo parauglaukumu ieteicamais izmērs ir 2x2 m. Tāpat šajos parauglaukumos jānovērtē veģetācijas procentuālais segums, atklātas smilts procentuālais segums, sugu sastāvs.

3. Kā būtisks nosacījums monitoringam jāmin, tā turpināšana ne tikai projekta īstenošanas laikā, bet arī jānodrošina datu nepārtrauktība arī pēc tā īstenošanas, jo būtiskākās izmaiņas veģetācijā var parādīties tikai pēc vairākiem gadiem.

Izmantotā literatūra: 1.Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2.papildināts izdevums (2013) A.Auniņa red., Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 320 lpp.

2. Dabas aizsardzības datu pārvaldes sistēma OZOLS, <http://ozols.daba.gov.lv/pub/> .

3. MK 30.09.2010. noteikumi Nr.925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās prasības”.

4. Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācija. Metodika. (2002). T.Ek u.c., Rīga, Valsts meža dienests, 76 lpp.

Pielikumi:

1. Pasūtītāja izsniegtais kartogrāfiskais materiāls (saskaņā ar līgumu Nr. 1.17.16.2/10/2015-P) ar atzīmētiem aizsargājamo biotopu poligoniem uz 6 lapām.
2. Aizpildītas biotopu kartēšanas un monitoringa anketas uz 15 lapām.
3. Pārskata tabula uz 1 lapas.

Kopējais atzinuma (ar pielikumiem) lapu skaits: 28 lapas

Sertificēta sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperte: Sindra Elksne, sertifikāts Nr.120, izdots 28.07.2014., derīgs līdz 27.07.2017., izsniegts par biotopu grupām: meži un virsāji, zālāji, purvi, jūras piekraste.

15.10.2015.

_____/Sindra Elksne/

Sertificēta sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta inventarizācijas pārskata tabula

Eksperta sertifikāta nr.			120																								
Eksperta vārds, uzvārds	Kartes lapas Nr.	Kartes kvadrāta Nr.	Poligona Nr.	Apsekošanas datums	Biotopa kods	Poligona statuss (atbilstošo aili atzīmēt ar X)				Faktiskā situācija dabā (atbilstošo aili atzīmēt ar X)											Ja atzīmēts "cits", sniegt īsu skaidrojumu. Zālāju gadījumā norādīt dominējošās sugas	Piezīmes					
						Potenciāls putnu BVZ	Nav BVZ	Nav ĪA biotops	Nav DMB	Tīrums	Atmata	Kultivēts zālājs	Vecs kult. zālājs	Krūmājs	Izcirtums	Susināts/meliorēts	Jaunaudze	Neatbilst minimālajām biotopa prasībām	Ruderāla vieta	Sukcesijas gaitā izzudis biotops	Cits						
Sindra Elksne	4313.4.-40		15SE120_250	9/26/2015	2180				X																	vidēja kvalitāte	
Sindra Elksne	4313.4.-40		15SE120_251	9/26/2015	2120																						laba kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4.-40		15SE120_252	9/26/2015	2110_1																						vidēja kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4.-40		15SE120_253	9/26/2015	2180				X																		vidēja kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4.-40		15SE120_254	9/26/2015	2180				X																		laba kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4-40 4313.4-48		15SE120_255	9/26/2015	2180				X																		vidēja kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4-48		15SE120_256	9/26/2015	2180/9010_1																						laba kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4.-48		15SE120_257	9/26/2015	2180/9010_1																						laba kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4-56		15SE120_258	9/26/2015	2180				X																		vidēja kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4.-56		15SE120_259	9/26/2015	2180/9010_1																						laba kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4-56 4313.4-64		15SE120_260	9/26/2015	2180				X																		laba kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4-64		15SE120_261	9/26/2015	2180				X																		vidēja kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4-56 4313.4-64		15SE120_262	9/26/2015	2120																						laba kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4-56		15SE120_263	9/26/2015	2120																						laba kvalitāte
Sindra Elksne	4313.4-64		15SE120_264	9/26/2015	2120																						laba kvalitāte

Sindra Elksne	4313.4.-40		15SE120_N5	9/26/2015				x										x	x	apbūve	
Sindra Elksne	4313.4.-40		15SE120_N6	9/26/2015				x											x		krūmains upes krasts
Sindra Elksne	4313.4-40 4313.4-48		15SE120_N7	9/26/2015				x											x		smilšaina pludmale
Sindra Elksne	4313.4-48		15SE120_N8	9/26/2015				x											x	x	apbūve
Sindra Elksne	4313.4-48		15SE120_N9	9/26/2015				x											x	x	apbūve
Sindra Elksne	4313.4-48		15SE120_N10	9/26/2015				x											x	x	apbūve
Sindra Elksne	4313.4.-56		15SE120_N11	9/26/2015				x											x	x	laivu šķūņi, apbūve, laivu laukums
Sindra Elksne	4313.4-56 4313.4-64		15SE120_N12	9/26/2015				x													krūmiem aizaudzis upes krasts
Sindra Elksne	4313.4-56 4313.4-64		15SE120_N13	9/26/2015				x												x	smilšaina pludmale
Sindra Elksne	4313.4.-56		15SE120_N14	9/26/2015				x											x	x	apbūve
Sindra Elksne	4313.4-56 4313.4-64		15SE120_N15	9/26/2015				x											x	x	apbūve